

2025-11-03 Nr. NV-2458

ĮSTATYMŲ PROJEKTAI Nr.: TAP-25-1126(3) TAIS-25-11524(4)		DĖL GAMINIŲ IR PASLAUGŲ PRIEINAMUMO REIKALAVIMŲ ĮSTATYMO NR. XIV-1633 1, 2, 3, 6, 7, 14, 16, 17, 18, 19, 20, 26 IR 29 STRAIPSNIŲ BEI 1 PRIEDO PAKEITIMO ĮSTATYMO IR ASMENS SU NEGALIA TEISIŲ APSAUGOS PAGRINDŲ ĮSTATYMO NR. I-2044 PRIEDO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTŲ		
		Rengėjas	Svarstyta	Siūloma
Įtraukta į artimiausią Seimo sesiją	Pasirenkama ☒ Taip ☐ Ne	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija	Pasirenkama ☒ TAP ☐ LRV pasitarimas ☐ LRV posėdis ☐ Nesvarstyta 2025-10-21	Pasirenkama ☒ Svarstyti TAP ☐ Svarstyti LRV pasitarime ☒ Svarstyti LRV posėdyje ☐ Gražinti tobulinti
Įgyvendina Vyriausybės programą	Pasirenkama ☐ Taip ☒ Ne			

SPRENDŽIAMA PROBLEMA

Įstatymų projektai siejami su poreikiu užtikrinti aiškų ir veiksmingą teisinį reguliavimą, kuris visiškai atitiktų Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2019/882 dėl gaminių ir paslaugų prieinamumo reikalavimų (Direktyva) nuostatas, bei pašalinti kitus nustatytus teisinio reguliavimo trūkumus.

2025-06-28 įsigaliojo Gaminų ir paslaugų prieinamumo reikalavimų įstatymas (Įstatymas), kuris į nacionalinę teisę perkėlė Direktyvą. Tačiau Įstatymą būtina tikslinti, nes Europos Komisija (EK) yra pradėjusi ES teisės pažeidimo procedūrą INFR(2022)0311 dėl galimo neviseiško Direktyvos perkėlimo. EK yra konstatavusi¹, kad:

- Įstatymo taikymo sritis nepilnai atitinka Direktyvos taikymo sritį – Direktyvoje aiškiai nurodyta, kad prieinamumo reikalavimai taikomi tik vartotojams teikiamoms paslaugoms, o pagal Įstatymą, prieinamumo reikalavimai formaliai taikomi visoms paslaugoms.
- Direktyva nustato, kad miestų ir priemiesčių transporto paslaugoms išimtinai yra taikomi tik reikalavimai interaktyviems savitarnos terminalams, o Įstatyme ši išimtis perkelta taip, kad tokioms paslaugoms prieinamumo reikalavimai apskritai netaikomi.
- Įstatyme nėra aiškiai atskirta jo taikymo sritis nuo kitų ES teisės aktų, todėl neaišku, kokiems gaminiams ir paslaugoms taikomi prieinamumo reikalavimai pagal Įstatymą, o kokiems – pagal autorių teisių išimtis reglamentuojančius ES teisės aktus.
- Įstatyme nėra įtvirtintos nuostatos, kad ekonominės veiklos vykdytojų atsakomybės taisyklės netaikomos pirkimo procedūroms, vykdomoms pagal Viešųjų pirkimų įstatymą ar Pirkimų, atliekamų vandentvarkos, energetikos, transporto ar pašto paslaugų srities perkančiųjų subjektų, įstatymą ir kt.
- Įstatyme netinkamai perkeltos Direktyvos nuostatos dėl rinkos priežiūros institucijų pareigos veikti proporcingai labai mažų, mažų ir vidutinių įmonių atžvilgiu.
- Neperkelta Direktyvos nuostata dėl CE žymėjimo principų, nustatytų ES teisės aktuose ir kt.

Įstatymas numato, kad prieinamumo reikalavimai atsakymams į pagalbos prašymus, gaunamus numeriu 112, įsigaliojo 2025-06-28, nors dėl techninių ir teisinių aplinkybių toks terminas yra objektyviai neįgyvendinamas²: šiuo metu nėra parengto Europos darniojo standarto, pagal kurį turėtų būti vertinamas prieinamumo reikalavimų įgyvendinimas atsakymams į pagalbos skambučius numeriu 112 (šis standartas bus parengtas tik 2027-01-15). Dėl to šiuo metu diegiami techniniai sprendimai gali būti nesuderinami su būsimu standartu, o tai keltų riziką patirti didelius finansinius nuostolius ir neefektyviai panaudoti valstybės resursus.

Šiuo metu rinkos priežiūros funkcijos yra paskirstytos tarp 4 rinkos priežiūros institucijų³, tačiau funkcijų paskirstymas nėra optimalus interaktyviųjų įrenginių, naudojamų prieigai prie audiovizualinės žiniasklaidos, atžvilgiu. Šiuos įrenginius pavesta prižiūrėti Lietuvos radijo ir televizijos komisijai (LRTK), kuri nevykdo kitų gaminių priežiūros funkcijų ir neturi tam reikalingų kompetencijų, resursų ir infrastruktūros. O Valstybinė vartotojų teisių apsaugos tarnyba (VVTAT) jau prižiūri kitų gaminių atitiktį prieinamumo reikalavimams ir turi sukaupusi atitinkamą patirtį, todėl tikslinga šią funkciją perduoti VVTAT.

¹ SADM ir Europos Komisijos 2025-06-03 susitikimo metu sutarta dėl konkrečių Prieinamumo direktyvos straipsnių, kuriuos būtina perkelti ar patikslinti.

² Direktyvos 31 str. 3 d. suteikia valstybėms narėms teisę nustatyti, jog nuostatos dėl prieinamumo reikalavimų atsakymams į pagalbos skambučius numeriu 112 būtų pradėtos taikyti ne vėliau kaip nuo 2027-06-28.

³ Valstybinė vartotojų teisių apsaugos tarnyba, Lietuvos transporto saugos administracija, Ryšių reguliavimo tarnyba, Lietuvos radijo ir televizijos komisija.

PROBLEMOS SPRENDIMO PRIEMONĖS**Pagrindinės siūlomos priemonės:**

- Patikslinti Įstatymo taikymo apimtį, aiškiai nustatant, kad prieinamumo reikalavimai taikomi tik toms paslaugoms, kurios yra teikiamos vartotojams.
- Ištaisyti teisinį netikslumą ir numatyti, kad miestų ir priemiesčių transporto paslaugoms yra taikomi reikalavimai interaktyviems savitarnos terminalams.
- Laikinais sustabdyti prieinamumo reikalavimų taikymo skambučiams 112 įsigaliojimą, t.y. iki 2027-06-28, kol bus sukurtas ES darnusis standartas.
- Rinkos priežiūros funkciją, susijusią su vartotojų prieiga prie audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų interaktyviųjų įrenginių, iš LRTK perduoti VVTAT.
- Įtvirtinti nuostatą, kad rinkos priežiūros institucijos reikalavimai dėl techninių dokumentų neturi tapti neproporcinga našta labai mažoms, mažoms ir vidutinėms įmonėms.
- Įtvirtinti, kad gaminių žymėjimui CE ženklu yra taikomi bendrieji principai, numatyti ES teisės aktuose⁴.
- Patikslinti, kad Įstatyme numatytos pažeidimų nagrinėjimo procedūros netaikomos pirkimo procedūroms, vykdomoms pagal Viešųjų pirkimų įstatymą ar Pirkimų, atliekamų vandentvarkos, energetikos transporto ar pašto paslaugų srities perkančiųjų subjektų, įstatymą.
- Aiškiai atskirti Įstatymo taikymo sritį nuo kitų ES teisės aktų⁵ ir numatyti išimtis teisiniams santykiams, susijusiems su autorių teisėmis ir kūrinių ar kitų objektų panaudojimu asmenims su negalia ir kt.

Kartu su Įstatymo projektu teikiamas Asmens su negalia teisių apsaugos pagrindų įstatymo pakeitimo projektas, siekiant atitinkamai suderinti teisinį reguliavimą (papildant šio įstatymo priedą dėl įgyvendinamų ES teisės aktų, įtraukiant į jį Direktyvą).

Numatoma įstatymų projektų įsigaliojimo data – 2026-01-01 (išskyrus nuostatas, susijusias su tam tikrų prieinamumo reikalavimų taikymu Bendrojo pagalbos centro atsakymams į pagalbos prašymus skubiosios pagalbos tarnybų ryšio numeriu 112 – nuo 2027-06-28).

Lėšų poreikis:

- **Teisingumo ministerijai / VVTAT** (dėl iš LRTK perimamų rinkos priežiūros funkcijų, susijusių su vartotojų prieiga prie audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų interaktyviųjų įrenginių, vykdymo) – **kasmet apie 33 tūkst. Eur** (1 pareigybei). 2026 m. šis poreikis bus tenkinamas iš ministerijai skirtų valstybės biudžeto asignavimų, o papildomai įvertinus šioms funkcijoms vykdyti faktinių išteklių poreikį bei realias funkcijų apimtis, 2027 m. ir vėlesniam laikotarpiui šių funkcijų finansavimo klausimai bus sprendžiami rengiant 2027-2029 m. biudžeto įstatymo projektą.
- **Vidaus reikalų ministerijai / Bendrajam pagalbos centrui 2026 m. – 1012 tūkst. Eur, 2027 m. ir 2028 m. – po 402 tūkst. Eur** (pasirengimui užtikrinti 112 atsakymų prieinamumą asmenims su negalia (balso–teksto–vaizdo sąveika, realaus laiko tekstas, sistemų ir įrangos adaptacijos, „Unify“, „ReDAT“ ir BPC IS atnaujinimas). Finansavimo užtikrinimo sprendiniai bus derinami Vyriausybės ir asignavimų valdytojų lygiu, atsižvelgiant į galimas persikirstymo, rezervo ar kitų finansavimo šaltinių alternatyvas, siekiant efektyviai įgyvendinti Direktyvos ir deleguotųjų reglamentų 2023/444 bei 2024/1084 nuostatas.

Rengėjų pasiūlytos priemonės iš esmės atitinka keliamą problematiką, yra taiklios ir laikytinos aktualiomis.

STEBĖSENA

⁴ Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 765/2008 nustatantis su gaminių prekyba susijusius akreditavimo ir rinkos priežiūros reikalavimus ir panaikinantį Reglamentą (EEB) Nr. 339/93 30.

⁵ Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2017/1564 dėl akų, regos sutrikimų ar kitą spausdinto teksto skaitymo negalią turinčių asmenų labai leidžiamų tam tikrų būdų naudoti tam tikrus autorių teisių ir gretutinių teisių saugomus kūrinius ir kitus objektus, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2001/29/EB dėl autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų suderinimo (aktualios nuostatos perkeltos į Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymą) ir Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2017/1563 dėl Sąjungos ir trečiųjų šalių tarpvalstybinio keitimosi autorių ir gretutinių teisių saugomų tam tikrų kūrinių ir kitų objektų prieinamos formos kopijomis akų, regos sutrikimų ar kitą spausdinto teksto skaitymo negalią turinčių asmenų labai.

TEISĖS AKTO PROJEKTO DALYKINIO VERTINIMO PAŽYMA

Prekių ir paslaugų prieinamumas asmenims su negalia ir kitiems funkcinių sutrikimų turintiems asmenims yra stebimas Asmens su negalia teisių apsaugos agentūrai atliekant vartotojų, turinčių negalią ir patenkintų prekių ir paslaugų pritaikymu, apklausą. Apklausos atliekamos kas 2 metus, o vartotojų dalis apskaičiuojama proc. nuo bendro respondentų, turinčių negalią, skaičiaus.

TEISĖS AKTO PROJEKTO DERINIMAS

Suderinta su suinteresuotomis institucijomis (Ekonomikos ir inovacijų ministerija, Teisingumo ministerija, Finansų ministerija, LRTK, VVTAT ir kt.).

Klausimai dėl siūlomų nuostatų finansavimo užtikrinimo, kurie buvo iškelti 2025-10-21 tarpinstituciniame pasitarime, aptarti SADM organizuotame tarpžinybiniame pasitarime su Teisingumo ministerija, Vidaus reikalų ministerija, Finansų ministerija (*sprendimai suderinti darbo tvarka*).

KITI SVARBŪS ASPEKTAI

Rengėjams siūloma patikslinti Įstatymo projektą ir su juo susijusius dokumentus pagal Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės redakcinio pobūdžio pastabas iki teikiant juos pasirašyti Ministrui Pirmininkei.

PAŽYMA PARENGĖ

Daiva Buivydaite-Garbštienė

Socialinės politikos grupė, vyresnioji patarėja